

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația :
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

DIRECTORI :
A. VLAHUȚĂ și G. COȘBUC

ABONAMENTUL :
10 Lei pe an

ȘTRENGARUL VĂILOR

Văzui prin văi al verii dulce vint,
Ștremgar frumos cum toți pribegii sint,
Tira mantaua 'n urmă-î pe pămînt.

Plecînd vr'o creangă 'n drum o săruta,
Cînta o doină 'ncet, și 'ncet cînta
Culcatul cîmp de iarbă sub manta :

Mî-a zis măi ieri al văii tînăr crin :
Aî casă tu, și frați, voinic străin,
Tu cel cu ochii ruți din cer senin?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Am mamă 'n deal, ca mine-î ziua ei,
Dar n'are briu și-adună sfori de tei;
Iar tata-î dus să intre-argat la smeî.

O cas' avem și noi pe-un virf de scaiu,
Opt frați ce-î am s'aú dus să vadă 'n Raiu
De bea și-acolo vin popa Mihaiu.

Ușor ce 'nșeli pe-un crin nevinovat!
Puteam să-î spuî că-s dascălul din sat
Și văr cu Por și Darie 'mpărat.

De am de n'am, mă mir ce-î pasă lui?
Nu știu nici eú de unde sint și-al cui,
Prin vămî eú nu dau seamă nimăruî.

Eú sint copil al codrilor de fag,
Alerg și cînt, și 'n sin aș vrea să bag
Să fie-al meú de veci ce-mî este drag.

In zori mă duc pe-o margine de riú
Și șed și scot cavalul dela briu,
Prin lan mă joc cu spicele de griú.

Cind trec copii, sub tufă eă mă string:
De-odată sar și sun o tufă 'n crîng
Și 'mi pare 'n urmă rău cînd bieții plîng.

Spre cei trudiți cu boare eă m'aplec,
Pe fete 'n șes cu glume le petrec
Și 'nvăț pe toți să cînte pe-unde trec.

Sărut neveste 'n șes și flori le-adun;
Străin cum sînt, ce-mi pasă ce le spun —
Hei, cucule, tu-mi ești tovarăș bun.

Grozav ce-mi e fălosul de ștejar!
«Să nu te văd pe-aici, copil ștregar!
Trăești și tu pe lume de 'nzadar».

Trăesc și eă pe vrerea celui-sfînt:
De n'ar vrea El să fie 'n lume vînt,
De ce m'ar fi făcut să fiu cum sînt?

G. COȘBUC.

BĂDIȚA GÎLCĂ

Cum se preface omul cu vremea... nici n'ai crede; ca eri par'c'ar fi fost cînd pentru întăiași dată m'a dus bunicul la tîrgul din Cuzăni. Cînd s'a oprit căruța în bătătura crișmei, Sborel, plin de sudoare, era tot alb de spume, că într'o goană suisem Dealul Berzei; dar slujba bisericească tot n'a fost chip s'o prindem. Leturghia tocmai se isprăvise atunci și poporării, ca 'n zi de sărbătoare, se coborau în pilcuri pe drumul ce desparte livezile de meri domnești. Mulți se opreau la casa primarului Ghimperea, că era masă mare acolo în ziua ceea — boteza al șaptelea băiat.

Nu știu de ce prin atita lume adunată, eu am rămas cu ochii țintă la un român voinic și oacheș care vorbea rizînd cu hohot. Il măsuram din creștet până în tălpi și nu mă săturam privindu-l; vezi că găsisem la el ceva deosebit, cum la nimeni de-acolo nu mai vedeam: pe cocojelul scurt și fără mînece, așa de mîndru înflorit în cusături de arniciu roșu, în rînd prinse la stînga purta o cruciuliță neagră, o stea strălucitoare și un ban cum îi un gologan de zece. — Erau decorații primite în răsboi. Cînd a pornit să umble, atunci

băgai de seamă că șchioapătă puțin și că la mîna dreaptă 'i lipsea degetul mare.

Ciți-va flăcăi sortați se dau pe lingă dînsul și 'prind a'l ispiti să 'nceapă povestirea din vremea răsboiului cu turcii.

— Hai, Bădiță, că zău ca mîine ne ia și pe noi... mai trage-un git și ne mai zi ceva, că mări frumos le zici.

Și plosca cea pîntecoasă trecea din om în om până se oprea la urmă în mîna ciungă a lui *Bădița Gilcă*.

Dar el se lasă greu, c'ășa-i e felul, la început numai cît ride, și încetul cu încetul il fură vorba, iar cînd se înfierbîntă să stai să-l tot ascuți.

— Amu, ce să mai spun?... c'am isprăvit de mult poveștile cu turcii.

— Ia-le iar de la cap, Bădiță, că tot ni-i drag să le ascultăm... știi, cu turcu cela... cînd 'i-ai dat drumul să fugă.

— He!... săracu Memet!... o fi ajuns el în satu lui?... De păgin, nu pot zice, păgin era, da și suflet bun de om așa mai rar...

Eu 'l-am cunoscut c'un an mai înainte de a se începe focul. Eram cu paza grăniței pe Dunăre; stam în bechetele din jos de Brăila, drept în fața Ghecetului. Pe-atunci, se chiamă, că era tot parte turcească celălalt mal, că vezi numai după răsboi ni-o dat și nouă pămîntul Dobrigei.

— Știu... știu, în locul Basarabiei care ne-o fost răpită, strigă de colo un picîu bălan cu sinul încărcat de mere.

— Amu, ce să zic, pe-atunci ne aveam bine cu turcii din bechetele de dincolo, așezate la gura Mecinului. Cînd ei la noi, cînd noi la dînșii, treceam slobozi așa ori-cînd ne poftea inima cite-o cafea turcească, ori cînd nu mai aflam fir de tutun prin gibernele noastre. Ba de la o vreme începusem, și noi, gheaurii, a rupe cite-ceva pe turcește, iar ei, așchirii, prinsese vre-o două vorbe de-ale noastre.

Mă rog, cu Memet, trăiam ca și c'un frate, gîndeai că-i leat cu mine, ori din același sat. După ce ni-o venit ordinu cela de plecare, și noi ne-am tras în sus la Calafat, nici o știre n'am mai avut de dînsul.

Vezi, tot chiteam eu că și pe ei i-o fost chemat în foc; și une-ori mă încerca un gînd... măi, și ce-ar fi să-l întilnesc odată, și îmi părea oare-cum adecă ar da el în mine, ori eu aș da în el!...

Poi... cum... că'n bătălie te mai gîndești la frate... orî la părinte să fie chiar, n'ai chip nici să mai vezi...

Da vorba veche-î sfîntă: munte cu munte se întilnește, d'apoî om cu om; iacă și eû m'am întilnit cu Memet cînd nici nu gîndeam.

Mă rog, ce să vă spun, trecusem Dunărea cea tulbure, ne bătusem și noi opincarii, cum toți aveți știință; unî scăpase teferi, nevătămați; alți ologi și ciungî, ca mine; iar mulți aû putrezit, Dumnezeu să-î ierte, în țarinile bulgărești; cum îi Butnariu Petre, de-aici din sat... săracu, ce mai mîndreță de rumîn era... da-î vorba că Plevna căzuse. Amu, ne rînduise să ducem în iscortă prizonierii turci peste Dunăre dincoace în țară. Măi, d'apoî ce vreme de iarnă, mămulică, n'am mai pomenit de-atunci! Tăiam troianul de omăt cu cîte 30 de perechi de boi, că alt chip nu era de mers înainte.

Aveam cîte-va sute de turci pe care îi duceam prin Nicopoli la Măgurele.

Da ger de scăpară piatra și turcii, sarmanii, numai în spențere subțiri și în papuci de 'ți-era mai mare milă cînd îi vedeai. Îi mai întoleam și noi cu ce puteam — par'că uitasem că ni-erău dușmani — dar mulți s'aû prăpădit, că aû murit degerați de frig. Numai ce-î vedeai zgrebuliți, că se sgîrcesc și rămîneaû în urmă până s'abăteaû pe marginea șoselei; ș'apoî, amin!... acolo rămîneaû pentru vecie, țeapeni și vineți cum îi porumbrica. Iar ninsoarea ce fulguia într'una îi acoperia încet și molcom, anume par'că să nu-î mai vadă nime.

He!... mulți aû rămas pe acolo îngropați, fără să aibă parte de morminte mai omenesti, săracii!...

Intr'o seară poposisem la un sat bulgăresc, nu mai țin minte cum îi zicea, bātu-l-ar pozna, că pustiu și calicos era!

Tocmai se rînduise posturile și se făcuse apelu, cînd nu știu cum de-am dat cu ochii de el. Era chiar el, Memet!.. da în ce stare... cît pe ce să nu-l mai cunosc; par' că îmbătrînise cu 20 de ani, așa îi crescuse barba. A prins el a spune câte-o fost pățit, și mă ruga cu lacrimi să cat vre-un chip să-l fac scăpat.

— Și nu 'i-ai dat drumul, Bădiță?.. întreabă de colo o fețișoară miloasă cu niște ochi albaștri, înecați în lacrimi.

— Da unde se pomenește una ca asta, fa!.. da ce te gîndești că-î joacă?... Imi rămînea și mie ciolanele pe-acolo.

După ce i-am dat o pereche de căpute și una de obiele din ranița mea, am deșertat și sacul de pesmeți și tutunul ce-l mai aveam la mine.

Toată ncaptea am stat ș'am chibzuit până am pus la cale că a doua zi pe drum el să rămie în urmă tot pe la coada coloanei, unde-am să mă țiiu și eü. De-odată să se facă așa căzut în drum, că eü de colo am să sar chip ca să-l mîn la drum, apoi să zic că-i gata să moară și să-l lăsăm acolo ca pe-un hoit.

Și cum prubuluisem, așa s'a întîmplat :

Eü mă țineam tot pe la flancul stîng unde se încheia coloana ; cu ochii tot la grade, ca să pîndesc cînd ni-o veni mai bine. Și cînd am socotit că-i vremea, îi zic încet : acu, bre, Memet!.. Da el de colo numai ce să 'ndoe de mijloc și se lasă jos, gemînd adînc. Eü mă opresc în loc și cat spre el, pe cînd coloana se trăgăna înainte. Cînd ni-o zărit în urmă ș'o prins a ne 'ntreba, eü mă făceam că dau cu patu armei și strig că a căzut un turc și-i gata să moară, își trage sufletul.

— Bun mort l'o fost crezut cu toții.

Și el cum sta, săracu, de jos numai cît s'o uitat la mine, apoi și-o ridicat ochii în sus, șoptind încet în taină : Bre Gilcă!... om bun... la tine... vede sus Alah, bre!...

Și l-am lăsat grămadă acolo, cu mina țepănă pe inimă, cu ochii țintă în cer, cu urmele de lacrimi par'că înghețate pe obrajii lui vineți de ger. Și viscolea într'una de prăpădea pămîntul. Din mers 'ni-am mai întors încă odată capu în urmă, dar n'am mai zărit pe luciu alb de zăpadă de cit ca un punct roșu.... gîndesc că era fesu lui Memet, saracu!..

De-o fi ajuns orî ba în satu lui, n'am putut ști nici până azi,— sîrșește povestirea Bădița Gilcă clătînd ușor din cap și căzînd apoi pe gînduri.

* * *

Mulți ani de-a rîndul n'am mai dat prin Cuzăni și nici pe Bădița nu l-am mai văzut de-atunci.

An vară m'am abătut în treacăt, aveam să 'ntreb ceva la primăria din Cuzăni. Pe cînd ședeam de vorbă cu vre-o doi sătenî, nu știu cum de mî-am adus aminte și de Bădița Gilcă.

— He!.. apoi rău a ajuns, sarmanu — iacă-tă-l colo chiar lîngă zaplaz.

Privesc pe fereastră. În curtea primăriei un moșneag gir-

bovit se chinuia să taie un lemn cu ferăstrăul în mîna stîngă. M'am minunat. — Doar nu-î bătrîn, de ce s'o fi trecut așa?

— A avut multe necazuri bietul... un proces lung l'a sărăcit cu totul; nevasta i-a murit acum trei ani, și singurul ficior care-l avea s'a înecat cînd cu revărsarea Siretului, acum un an.

— Ți-î mai mare mila, adaugă un altul, să-l vezi la vreme de bătrînețe că umblă așa, printre străini. N'are pe nime, îi mai dăm noi cite ceva de lucru pe-ăici, pe la primărie, da vezi că nu prea poate munci, că-î și beteag. Odată el o fost fruntea comunei; că doî am avut de-aici duși în răsboi: Butnariu care-o murit la Grivița, și el care s'o întors cu trei decorații pe piept.

Il chem înăuntru. El își lasă căciula după ușă, apoi încet s'apropie cu ochii în pămînt. Il privesc și simt că m'î vine a plînge; nu pot să cred că-î el, veșnic îmi vine în minte icoana luminoasă a lui Bădița Gilcă, frumos povestitorul din vremea de pe cînd eram copil.

Nu mă cunoaște. Ii spuî a cui sint, și 'ncerc să-l mai îndulcesc la vorbă. Dar nu-î chip.

— Ia mai zi ceva, Moș Gilcă... cum o duci?.. unde-ți sunt decorațiile cele mindre de le purtai pe cojocelu înflorit?

El își ridică ochii tulburî și cată lung, măsurîndu-mă de sus până jos.

— Adecă la ce bun să știți, domnișorule, cum o duc eu pe-aici? Ia bine o duc... și bătrîneța și calicia le tîrîi, cum tîrîi și piciorul ist olog:... da decorațiile nu le pun, că nu le stă frumos pe sumanul ista sdrențuit: măcar pe ele să nu le necinstesc.

Tăcu și pironindu-și ochii pe-un tablou, oftă lung și zise încet, așa, ca pentru sine:

— He, saracu Butnariu, Dumnezeu să-l ierte, o fost mai norocos ca mine.... odată cu mărirea și el o închis ochii, la ce bun să întirzie ca mine pe aicea! . . . : . . .

Și clătînd din cap a jale, rămase mult cu ochii țintă la rama de ștejar care încununa cu frunze verzi tabloul așezat în sala primăriei. Pe el sta scris cu litere de aur:

In amintirea viteazului BUTNARIU PETRE

Din comuna Cuzăniî.

Mort pentru țară în răsboiul de neatîrnare.

Patria recunoscătoare.

DIMINEAȚA

Infloresc, spre răsărit,
Ca un crîng de trandafirî,
Zorile pe dealuri;
Casele s'au înălbit, —
Iazul tremură sclipîri
De sidef, la măluri.

Peste cerul sur-deschis,
Ciripind să duc pripit
Rîndunicî în sbor;
Sub privirea dusă 'n vis,
Luna 'n zare s'a topit
Ca un fulg de nor...

Urcă soarele pe deal; —
Cu beteala mantei sale
El își face-un joc,
Așternînd din mal în mal,
Peste iazul de pe vale,
Lungî cărări de foc.

Ca și razele de soare
Prin finețe umblă roî
Harmice albine —
Și ard pietre scumpe 'n floare:
Verzi smarande pe trifoi,
Și prin maci, rubine.

Trec prin dreptul casei mele
Și c'o floare-arunc ușor
În fereastră, sus:
Repezi două rîndunele,
Două flori albastre 'n sbor,
De la cuib s'au dus.

Draga la fereastră sare —
Și-un mînunchiu de liliac
Îmi atinge fața...
Eû m'ascurd, ea ride 'n soare —
Și văzîndu-mă că tac:
«Bună dimineața!»

ARTUR STAVRI.

UN ALT PROCES CARAGIALE

— Moment din viața familiei Caragiale —

În familia Caragiale (sau Karagialy, cum se scria în cei dintîi membri ai acestei familii) s'a mai întîmplat un caz analog cu procesul, ce s'a desfășurat anul acesta cu atîta sgomot și interes în jurul autorului «Năpastei». Se pare că numita familie de artiști și scriitori a avut totdeauna darul de-a'și crea pe lîngă prietenii devotați și o sumedenie de adversari. Atunci ca și acum a fost vorba mai mult de o calomnie personală de cît de vre-o chestiune literară sau artistică, și în amîndouă cazurile publicul a fost chemat să judece și să facă dreptate. E mult de atunci, căci lucrul s'a petrecut la 1848 și de aceea îl vom reinprospăta ca un apropos la cazul mai recent.

Familia Caragiale fusese acuzată în public de lipsă de patriotism. Faptul că cei trei frați Costache, Iorgu și Luca n'au luat parte la mișcările revoluționare, ear pe timpul răzmiriției s'au retras la o moșie din comuna Budești, a dat de bănuît asupra sentimentelor lor naționale, mai ales că originea lor greacă era o dovadă mai mult în contra lor.

Într'o broșură, intitulată *Dreptatea popoului judece pe frații Karagiali*

ei se apără cu multă amărăciune și violență în contra acuzațiunei ce li se aducea. Din această apărare rezultă, ce-î drept, că frații Caragiale nu se identificaseră încă deplin cu sufletul românesc și că se consideraū încă străini de poporul românesc, ear «ca streini nu se cuvenea să luăm parte la vrajba de familie». Dar cu toate aceste, acuzațiunile erau nedrepte, întru cît ele se adresau unor artiști absolut absorbiți de preocupățiunii teatrale și lipsiți de priceperea evenimentelor politice.

Pe timpul revoluției, frații Caragiale, și în deosebî Costache, aveaū la activul lor un rodnic trecut pe terenul teatrului român, cuceriseră Iașiū și Bucurescii pentru scena romînă, scriseseră piese teatrale și erau de aproape împrietenîți cu Rosetti și Alexandri, așa că indignarea lor era legitimă.

«Romîni, Romîni, — zice cu drept cuvînt Costache Caragiale în apărarea sa — voi nu cunoașteți agoniile teatrului ce v'am dat, voi nu cunoașteți durerile și rănile de moarte ale acestui prunc, pe care l-am ținut strîns la peptul meu și l-am legănat la brațul meu, dîndu-î drept hrană sudoarea frunții mele. Nu știți voi de cite-orî m'am prosternut la pămînt, ca să calce peste mine brute, căroră în alt timp nu le-aș fi dat nici disprețul meu... Ați avut cuvînt foarte mare să vă îndoiiți un minut despre mine, căci eu v'am înfătoșat în tot-de-auna un om, care știe să vă aducă rîsul pe buze, *ați prefuit în mine numai un singur actor comic, care ar fi putut să ~~cază~~ ușor în greșeală!*»

Ear la sfîrșit, după ce dăscălește pe calomniator cum se cuvîne, Costache Caragiale, îi anunță cu mîhnire:

«Ție, calomniatorule, îți anunț o bucurie, că aștept să mă întrămez de boală, să-mî vinz casa și să nu ne mai vedem de cit acolo, unde ne va judeca D-zeū. Cît pentru popol ce am iubit, l-am stimat și pentru care am lucrat, voi păstra o eternă suvenir, urîndu-î din acel unghiu, în care mă voi afla, fericire și înfrățire».

Se vede însă că această dispoziție melo-dramatică l-a părăsit în curînd, căci departe de-a pleca din țară și a se reîntoarce în Grecia, cum avea de gînd, Caragiale ș-a continuat activitatea pînă la 1877, când a murit în regretele unanime ale țerii romînești, în care ș'a creat un loc însemnat în istoria culturai naționale. Ba mai mult. Chiar în anul 1848 il vedem nizuindu-se a șterge eventuala rea impresie, ce va fi produs atacul în contra lui.

Astfel *Pruncul român* (1848, p. 103), care făcuse apel călduros către toți cetățeniū de-a aduce «sacrificii bănești pe altarul patriei», publică următoarea scrisoare a lui Costache Caragiale:

«Domnilor redactori,

«Numărul 19 al *Pruncului* anunță o colecție; nevinovatul prunc cere pentru maică-sa; el cere și primește orî cît de mic ar fi darul. *Deși străin și calomniat* de enemicii mei, voiū să iau parte de această faptă. Aflîndu-mă astăzi în lipsă de bani, trimit *Pruncului un inel al meu de diamant*

și o podoabă de granate a soficilor mele. Binevoiiți a le pune spre vânzare și prețul lor îl veți depune la Casa adunării.

«Sacrificiul e mic, dar și puterile mele de astăzi sunt mici. Dea Domnul să mă însănătoșez, să pociu lucra și zeciuiala muncelor mele o depun la așa colecții. Aș fi vroit să continui scrisoarea, dar periodul frigurilor mă întrerupe.

Fratele și amicul vostru: *Costache Caragiale*».

Evident, un nimerit răspuns la o calomnie! Și noi am fi foarte recunoscători calomniatului de astăzi, d-lui I. L. Caragiale, dacă și d-sa ne-ar surprinde cu asemenea daruri naționale, nu însă cu inele și granate, ci cu vre-o nouă tragedie de valoarea «Năpastei».

IL. CHENDI:

POPULARĂ UNGUREASCĂ

Vin zorii albi, s'aprend frumoșii,	Noroc de cite 'n vis, că toate
Și doarme încă fata mare,	Se sting cind soarele răsare,
Și'n somn îi rid buzele roșii,	Se sting și nu's adevărate...
Ce-o fi visînd de rîde oare?	Alt-fel ce-ar face-o fată mare?

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MĂGHIRAN.

PĂMÎNT ȘI APĂ

În tăcere Antonia își adună comoara de broderii scumpe și le așează într'o cutie mare de scinduri. Pregăti fetei cio-rapă de lînă și o hăiniță lungă, blăniță; drumul era lung... Apoi rămase cu fruntea plecată pe fereastră, de unde se vedea casa cea mare cu turnulețele înegrite, căzute în ruină și curtea ei vastă și cărările grădinei pe sub pomii bătrîni, din al căror rod se desfătase de atitea ori...

Toate rămîneau aci. Viața ei toată. Aci se născuse, aci a fost fericită și a suferit apoi umiliri și înfringeri... Aci a fost răsfățată, alintată și a trăit apoi zile triste, pierzînd deodată părinți, avere, și rămînînd singură cu sora ei, tot așa de nefericită ca și dinsa... Aci l-a cunoscut apoi pe Stoe, blindul și frumosul tinăr, care venise zdrobit din acea luptă unde își pierduse și ea norocul!.. De aci o luase el, ridicînd-o între ingerii ceriului și făgăduindu-i raiul pe pămînt...

Catia se îngrijea: cum să ducă vaca cu vițelul mic, fără ca laptele vacii să sufere scădere? Hotări că trebuia mulsă de trei ori pe zi, în zilele cit ținea drumul. Pui și găinile, dimpreună cu cuibarele lor așezate în căruțe închise. Mobilitele și vasele bine împachetate. Lucru mare pentru cine nu s'a mutat nici odată în viață!

Era o zi umedă de Octombrie. Vintul scutura copacii despoiați și aduna în grămezi frunzele roșcate, așternute pe marginea drumului.

Amalia în rochița-î scurtă, roșie, cu părul resfirat, strîngea de zor, dintre brazde, semințele florilor uscate.

Apoi plecară. Un lung convoi de care și în urmă o trăsură veche cu un coș enorm. Stoe era supărat în gînd: cum de ele nu voiseră să lase nimic acolo din vechiul calabalic! Și trăsura era grea, caii slabi, abia puteau să o ducă. Roatele tăiau adinc în noroi și în pietrișul șoselei nebătute încă. Dealurile erau dese, din ce în ce mai mari.

Inoptară la Iosași.

Antonia se însufleți. Avusese o prietină iubită aci, fica proprietarului și acum zări lumină la curtea lor.

— Stoe, să oprim aci, la ei, Stoe....

Dar cînd ajunseră aproape, Antonia nu mai cunoscuse casa. O clădire simplă, ferestre comune... Alături, castelul mîndru era o ruină arsă, pustie și sinistră...

O clipă se priviră în tăcere. Apoi Stoe porunci vizitiului să tragă la hanul din apropiere.

În fața lor se înălța un pod mare și nou. Valurile Crișului repezi și spumegoase izbeau cu zgomot stîlpii groși de piatră.

Aci se frînsese puterea vitejilor, porniți în toiul răscoalei, din adîncul munților... Aci zac oasele aceluși eroi căzuți jertfă trădării, prefectul Buceanu, ce a fost prins și ucis cu rușine, spînzurat de o salcie, colo jos, la marginea riului frumos. Crișul mugește și'l plînge!

De aci încolo fie-care piatră e stropită cu sînge.

Stincile din Baltele stau ca sentinele uriașe, păzitoare de

moaște sfinte, ce vor să spună: până aci! Brațele mari de piatră se întind amenințătoare peste drum, până în Criș, încît numai cu primejdie poți trece pe sub corpurile încovoiate, ce vor parcă să te stilcească.

Aci e granița Ungariei.

De aci începe Zarandul!

Stoe ridică mirat șalul Antoniei căzut în noroi. De ce ea se întristează? Copilița, de ce măi plînge? Catia de ce se uita așa de îngrijită în ochii lui, parcă l'ar întreba de primejdii ascunse, ce nu se pot tălmăci?

— Nu măi e departe Aciuva. Vom sosi cu ziuă...

Eșeaū din Gura-Văii; de aci începea valea Tacășelelor, lungă și pustie. Cale de două-trei ceasuri fără urmă de sat, arături, livezi, nimic ce ar da semn de viață, de existență omenească. Numai un dingănit de clopot surd, abia deslușit lovea din cînd în cînd auzul călătorilor adînciți în monotonia văii fioroase. Mici turme de porci pășteau pășunea sêracă și rîmaū pămîntul galben, mlăștinos. În dreapta și în stînga se întindeaū tufișuri nepătrunse de anini și păduri ripoase de sălcii, cu rădăcini spălate de ape, răsturnate și prăbușite în prăpăstii adinci.

Vîntul șuera din ce în ce măi aspru și Antonia înzadar măi ținea fetița la sinul ei desfăcut, căci n-o măi putea liniști.

Un singur car rămase întirziat de cele-l'alte. Se rupsesse învelitoarea de la cușca paserilor și găinile zburau speriate spre desîșuri. Catia și Amalia alergară prin mlăștină și pe rîpe să le prinză.

Dar iată un drum se făcea la stînga; la rîspîntie ciți-va țărani, strînși în țundre lungi și negre, își desvelesc capetele și se apropie cu evlavie de domnu notarăș:

— Dumnezeu te-a adus la noi, Domnule! Dacă te-a trimis Ilie Crișan, apoi cu toții știm că de ai noștri ești. Și așa să trăești!

Stoe își desvâlă și el capul și dete mîna cu țărani.

Apoi aceștia desprinseră caii osteniți, și umăr la umăr îi ridi-

cară trăsura din noroi și o duseră sus în deal, — acasă la dînsul.

Intr'o coastă de deal lutos, un spațiu deșert, chip de curte, fără grădini... O casă mică cu streșini joase, fără camere, șoproane, grajduri și cotețe...

Un pustiū larg în mijlocul căruia se opriră carele încărcate. Catia stătea înfiptă în noroiul cleios, privind cu desnădejde împrejur la dealurile, de cari se vedea încunjurată ca de niște ziduri nestrăbătute...

— Doamne!...

Antonia nu găsea nici un loc potrivit pentru cele două paturi nalte de cireș lustruit, să le așeze frumos unul lângă altul... Umblă rătăcită prin cele două odăițe strimte, și cînd înșfirșit i se desveli deodată toată mizeria noiei existențe, căzu ghemuită pe o saltea frîngîndu-și minile, și isbucni într'un plîns sfășietor...

Stoe puse mîna mîngăietor peste capul ei blond, pe cînd în mîntea lui cuprinse întreg satul acesta mare și pitoresc, țărani blînzi cari se trezeau acum din robia grea și chinuitoare ce țînuse veacuri...

N'aveau biserică, nici școală și abia acum li se spunea: sunteți oameni!

Cite avea să facă — și era dator să facă—pentru dînșii!...

CONSTANȚA HODOȘ.

Din H. DE REGNIER

Pe țarm

Culcat pe țarmul mării, tu mîinile-amîndouă
 Le umple cu nisipul bălaiu, aprins de soare,
 Și, fir cu fir, dă-i drumul prin degete să plouă.
 Apoi, cînd somnul ochii veni-va să ți-i fure,
 'Nainte de-ai închide, măi lasă-i duși aiure
 Pe marea potolită și 'n nesfirșita zare;
 Iar cînd cel de pe urmă grăunte o să ți scape
 Și mîinile deodată le vei simți ușoare,
 'Nainte de-a deschide iar grelele pleoape,
 Gîndește-te că viața ce ni s'a dat, își cerne
 Nisipul ei de-avalma cu-al mărilor eterne.

Arătare

Galopul greu de ape gonind spumegă 'n zare.
 S'apropie. Privește-l. Vin valuri în mișcare
 Și 'n lovitură de bice ridică vîntul toată
 Năpraznica lor turmă și-o 'mpinge ca pe-o gloată.
 Privește. Unul cade și uite, celălalt,
 Cum după el să viră hursuz, și mai înalt,
 Îi trece peste umăr și-l lasă dintr'un salt;
 Apoi și el se sparge, pe cînd un altul sprinten —
 În coapsele-amîndouă ca săgetat de-un pînten, —
 Nechezător se 'nalță și se prăvale 'n larmă
 De vînt ce 'și trage duhul și apă ce se farmă.

O armăsari năvalnici cu coamele de spumă!
 Privit-am multă vreme, bătut de vijelie,
 Nebuna voastră goană spre țărături cum se 'ndrumă,
 Și-aștept ca din viltoare unul din voi să vie,
 Ca grabnic desfăcîndu'și aripile-î muiate,
 Să 'mi spună: hai stăpîne! pe mări cu mine vin!
 Și să mă las în voia Pegasului marin.

Trad. de DIM. D. ANGHEL și ST. O. IOSIF.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ȘTEFAN CEL MARE ȘI HATMANUL ¹⁾

Se svonise în țară că vin Ungurii să ne prade și să jefuiască biata țară. Și vorba ceea: «vorba rea merge ca plumbul», așa că a ajuns în pripă până la urechia lui Ștefan.

Cînd a auzit el de una ca asta nu s'a încrîncinat de loc, ci îndată a trimis pe hatmanul lui Peștiovici, om credincios, și cu multă trecere, ca să iasă în pripă înaintea Ungurilor să le tae pofta de prădăciuni și să-î alunge înapoi pe unde au venit.

Peștiovici îndată și mare a pus pe cale oastea, a trecut de grabă Sire-

¹⁾ Reproducem bucata aceasta din o colecție de literatură populară a d-lui învățător *Simion al lui Grigori Chirileanu*. Colecția de față, neimprimată încă, este o monografie asupra lui *Ștefan cel mare și sfînt*, cuprinzînd tradiții din gura poporului privitoare la vitejiile aceluia, la doamnele lui, la curți, ostași, daniți etc. Cîte-va bucăți sunt adunate de prin reviste, cele mai multe însă scrise și aranjate de însuș autorul colecției, care prin lucrarea sa frumoasă a făcut într'a-devăr un bun serviciu literaturii noastre. Atragem deosebita atențiune editorilor romîni asupra interesantului manuscris, vrednic de-a fi publicat cit mai curînd.

tul și a apucat cu oștile cătră munți, gîndind că-î va strîmtori cum-va și să le tragă Ungurilor un puî de bătae de să le meargă peticile.

Și-aû mers pănă ce aû ajuns la un boer mar' bogat și înțelept, căruia îi dăduse Ștefan multe moșii pentru slujbele ce făcuse țarei și lui Vodă.

Dar boerul acesta de-o bucată de vreme nu se prea înțelegea cu Vodă, ci mai pe lesne se înțelegea cu dușmanii lui.

Cum a ajuns Peștiovici aici, a popusit cu oastea și hatmanul a tras în gazdă la boer.

Boerul se înțelesese din bună vreme cu Ungurii că de-a trimite Ștefan vre-o oștire și de-a veni pe la dînsul el să facă ce-o face și să ungă ochii hatmanului cu daruri și cu plocoane ori cît ar fi de scumpe, numai să isbutească și Ungurii să bată pe neînvinsul Vodă al Moldovei, căci cu pușca și cu lupta fătîș nu se bizuiaû c'or fi viteji.

Dar socoteala de-acasă nu se potrivește cu cea din tîrg.

Cît s'a muncit boerul și cît s'a necăjit ca să-'l celuiască pe Peștiovici, da nici că'l putea; pănă nu i-a dat bani de aur de s'a prea îndestulat. Că nu degeaba zice Românul: «banu-î ochiul dracului», ți-a apucat a face cu ochiul, toate le-ai dat pe una și nici aceea nu-î bună.

Și cum era pe vremea secerîșului, Peștiovici a dat poruncă toată oastea să lase puștile la o parte și să dea boerului o clacă de secerat, căci cele ce s'aû svonit nu's adevăruri.

Ostașii lui Ștefan, nu s'aû pus de pricină, ba încă le părea bine la o samă, că i-a păzit Domnul de prădăciuni și cite stricăciuni, și unde, măi tată, s'aû dat flăcăii noștri la secerat, că cum știaû să poarte cu ghibăcie pușca, știaû să poarte și secera și coasa și plugul, căci acestea toate erau jucărie Românului: și uneltele de trăi și de vitejie.

Boerul pe de altă parte a luat puștile și s'a apucat binișor de le-a descărcat pe toate, iar hatmanul nici cu spatele nu știa de asta.

Hăt pe urmă, boerul s'a făcut a eși și el la clăcași, dar ostașii se purtau și aci voinicește.

Unii secerau de nu le zăreaî mîinile, alții legaû snopi cît ai clipi din ochi, alții făceau clăi mari cît ai bate 'n palme, alții trăgeau cite-un cîntec de voinicie, de te lua fiori, mă rog era o treabă și un chef de'ți curgeau ochii la ei și nu te-ai mai fi deslipit de dînsii.

Hatmanul, într'o vreme, își aruncă ochii în zarea dealului de cătră munți și cînd colo ce să vadă? Ungurii veneau cît puteau în goana cailor asupra secerătorilor.

Ostașii noștri fără zăbavă iaû puștile și fuga înaintea Ungurilor, dar cînd să dea foc... pace! Iar Ungurii pătuliau la pămînt oastea moldovenească de te lua groaza.

Nu multă vreme a trecut la mijloc și Ungurii aû împrăștiat pe moldovenii și s'aû dat la prădat și jefuit pănă cînd s'aû săturat; pe urmă s'aû dat cu toții pe petrecute, făcînd chef și bucurie.

Ștefan cel Mare a auzit de scîrba aceasta și îndată a trimis alte oști

și cu ajutorul lui D-zeu i-a bătut pe Unguri de numai hoituri de-a lor erau pe unde secerase oastea noastră și cîți au mai rămas teferi n'au știut pe unde au trecut munții în țara lor.

Oblicind Ștefan că Peștiovici a fost nechibzuit și lacom de aur, a poruncit ca în fața lui să-i toarne aur topit pe gît ca să se sature în veci și pururea de aur, dacă n'a vrut să se sature de vitejie după cum i-e dat Romînului.

(Auzită dela *Vasile Morariu*, moșneag din cătunul Glodenî jud. Vaslui.)

S. CHIRILEANU.

APUS.

Stă Caraimanu 'nnegurat
Moșneag în veci cu fruntea sus;
Slăvitul zilei împărat
Incet se lasă spre apus.

Și cum se uită la moșneag,
Se mai oprește o clipă 'n loc:
I-asvirle cu un zîmbet drag
Pe frunte-un diadem de foc.

Iar după culmî două nourași
Urcînd tiptil, în zare, sus,
Rid răsfațați și drăgălași
Privind idila din apus.

I. DARIE.

CĂRȚI ȘI REVISTE.

Petrovici (Ioan), — Un colț de viață. Poesii. București 1902. 1 vol. 94 p.

Donna (Gabriel), Sonete Uraniei. București 1902. 1 br. 30 p.

Emilgar, Ioan Creangă. (Extras din «Arhiva».) Iași 1902. 1 br. 35 p.

Convorbiri Literare No. 9. Septembrie 1902.

RĂSPUNSURI

D-lui I. R. Iași. — Sînt niște șireți «prieteni» D-tale. Cum e cu puțință să admire cine-va ast-fel de... copilării!

D-șoarei Z. D. Bacău. — Versurile nu spun nimic. Proza spune ceva, dar nu spune bine. Studiile critice ale d-lui Gherea se găsesc la librăria Socec. Cu «volumul de traduceri» puteți să vă adresați la o gazetă cotidiană. Pentru noi, nu face. — Da, o știm, dar... e păcat s'o traduceți, — prea e frumoasă! Coperta e de D-nu Grigorescu; pentru cine mai are nevoie de iscălitură, o poate vedea — mărunțel scrisă — jos, la stînga, în dreptul fusului.

D-lui N. V. Bîrlad. — Ciudat. Toate 'ncep bine, și de la a doua strofă o scrîntesc. «Pe gînduri» e mai bunășoară. Dar multă încîlcitură de vorbe, — un fel de gîngăveală a gîndirii, care supără și ostenește. Ideea e originală. Pe-o mină meșteră — ar fi eșit un juvaer. D-voastră ați făcut tot ce v'a stat în putere ca s'o stricați și... ați reușit. Am văzut dăunăzi, pe Podu-Mogoșoaiei, un tînăr care numai urît n'ar fi fost de felul lui, dar atîta se pocise, ca să se facă mai frumos, ș'așa se bizuia, sârăcuțul, pe mustățile lui, cari-i scoteau ochii, și cari, fie vorba 'ntre noi, erau cît se poate de ridicule, ș'așa umbla de par'că era luat din ele, că se uita lumea la dinsul ca la altă dihanie, pe cînd el trecea radios, aruncînd damelor óchiade ucigașe, convins că-i irezistibil. — Așa fac unii cu impresiile lor sincere, cu ideile lor bune și cinstite — le gătesc, pîn'le slutesc. — Cu drama adresați-vă la direcția Teatrului. Cu «alte poezii»... mai adresați-vă și pe la alte reviste.

D-lui A. P. Loco. — Da, într'adevăr, sînt «multe greșeli». Și nu le putem îndrepta, nici nu vă putem «arăta adevărată cale!» Talentul nu se poate căpăta prin nici un fel de regim. Singurul lucru care l'ar înlocui întru cît-va, ar fi convingerea că nu-l ai, blînda recunoaștere că nu ți-e dat să-l ai.

D-lui C. L. Bacău. — Nesărate.

D-lui D. D. M. T.-Jui.

«Doarme luna; chiar și vîntul
A 'ncetat d'a se mai pierde;
Printre frunzele de arbori
Nu s'aude... nu se vede...»

Celelalte strofe s'au «suspendat».

De Coșbuc a apărut «Din țara Basarabilor» în editura societății «Steaua», și de Vlahuță «Poezii (ediția completă) și «Romînia Pitorească», amîndouă în editura librăriei Socec.

D-lui Ner. Loco. — Nu se pot publica. Și nu mai încercați.

D-lui V. G. Iași. — Aveți dreptate, și nici un om de bun simț nu poate crede alt-fel. — Serios vă 'nchipuiți — c'ar putea avea vr'o înriurire asupra spiritului public articolul acela? Convingerea noastră e că n'are nici o importanță, ș'ar fi o copilărie să i se răspundă. Unde, și cînd, și de cîte-ori nu s'au încercat să se cocoteze gloriu de-acestea de contrabandă. Și rezultatul a fost pururea și pretutindenea același: un moment poate s'au oprit cîți-va trecători, mai puțin grăbiți, să vadă ce-i gălăgia aceea de tobe și de trîmbiți, apoi au trecut înainte nepăsători — lumea și-a văzut de treabă, și trîmbițele-au amuțit. Avem și noi în București, din cînd în cînd, exemplare de-acestea ridicule, — de ce n'ați avea și D-voastră la Iași?...

RED.